LITERKA

Informační zpravodaj
Památníku písemnictví
na Moravě
říjen / 2017

Přátelé, čtenáři,

časný podzim za okny nabádá k ohlédnutí za létem i výběrem stránek pro zimní večery. Letošní v pořadí už druhý Velký knižní čtvrtek připadne na 19. října, hodnocení jeho nabídky nechávám na laskavých čtenářích. Má dovolená dostala letos podobu poznávací cesty. Knihu k vodě nahradil poznámkový blok. Uprostřed týdne jsem však dva hektické cestovatelské dny vynechal a ve čtvrtek si je marně vybavoval. Začal jsem si maličko vymýšlet, co se mi všechno jako mohlo stát, byť nestalo, a nad mapou pátral, kde jsem všude byl. Cesta se stala cílem, naplánovaný itinerář neplatil. Vzniklo povídání nepříliš korespondující se snímky na paměťové kartě fotoaparátu (s časovými údaji). Několik obrázků se mi docela povedlo, s deníkem z cest (pochopitelně nedopsaným) jsem se rodině zatím nepochlubil. Schovávám si jej na některý z „dlouhých" zimních večerů. Nevyberete-li si pro sebe z aktuální nabídky knih nějakou novinku, dá se takový deník (psaný pochopitelně elektronicky), prakticky donekonečna doplňovat, rozšiřovat a aktualizovat. Snese i přidání fotografií, a kdo ví, třeba si jej jednou některý z potomků se zájmem přečte. Zábavu nad čtivými stránkami, které se Vám dostanou do rukou, přeje za všechny spoluautory Literky Libor Kalina

verše měsíce října

Karel Kapoun

Akvarelová báseň
(úryvek)

Nehleď smutně do vody,
pošli jen stín svůj do hlubin,
i za tebe se pochlubím,
že v tomto věku zázračném
je člověk stociferný,
z domu sis vyšel jak z herny,
vyhráls svůj život
a život miliónů
a mapu světa a sám svět.
...

Sbírka **Jablko z dlaně nevydám**

3 otázky pro Davida Kalhouse

Říjnové StřeDění (18. 10. v 17.00 hodin) v Památníku písemnictví na Moravě bude věnováno problematice sv. Václava. Na co především se jako jeho host zaměříte?

Ve své přednášce se pokusím představit památky spjaté s kultem sv. Václava nikoli jako doklady o jeho životě a životě v jeho době, ale spíše jako významná svědectví o proměnách jeho obrazu v různých prostředích. Svatováclavský kult je mimo jiné také důležitým dokladem kulturních vazeb ve středověké střední Evropě.

Jakým směrem se aktuálně ubírá váš odborný vědecký zájem?

Momentálně mě zajímají tři okruhy otázek: A) V jakých rukopisných kontextech se objevuje Kosmova kronika, a co to znamená pro její interpretaci středověkými čtenáři a opisovači. B) Jakou roli sehrávaly kláštery v životě českých světských elit. C) Co se dělo ve středovýchodní Evropě v 9. století s právními texty, vzniklými ve Franské říši, o čem to svědčí z obecného hlediska recepce karolínské kultury po vymření dynastie Karlovců a rozpadu říše Karla Velikého.

Jistě nečtete pouze odbornou literaturu…

Mám rád detektivky a fantasy, oblíbil jsem si zejména Terryho Pratchetta. Baví mě jejich „pohádkovost“, s jakou spějí neochvějně k dobrému konci. Ale také je obdivuji pro určitou lidskost, která se v nich mnohdy skrývá, stejně jako, v případě Pratchetta, četné špílce i vůči různým vědním disciplínám a jejich teoriím.

doc. Mgr. David Kalhous, Ph.D., historik středověku, vedoucí centra pramenovědných studií Ústavu archivnictví a pomocných věd historických na Masarykově univerzitě v Brně.

Velmistr metafory Karel Kapoun

O moravském básníkovi a autorovi veršů pro děti prohlásil spisovatel Milan Kundera, že to byl „velmistr metafory a zvláštní něžné filozofie“. Sám Karel Kapoun (31. 10. 1902 – 10. 6. 1963) ovšem o sobě říkal s velkým nadhledem: „…říká se, že básníci tvoří. Já si to píšu jenom na papírek.“ V posledních říjnových dnech letos uplyne 115 let od narození tohoto lyrického básníka, ale také redaktora brněnského rozhlasu a autora rozhlasových her. První příspěvky otiskl v břeclavském časopise Stan, později přispíval do Indexu, Lumíru, Rovnosti, Tvorby, Hosta do domu aj. Z jeho nejznámějších děl lze uvést sbírky Závrať (1936), Neviditelná polnice (1938), Velké objetí (1956), Spí moře v české slze (1962) a Jablko z dlaně nevydám (1965). V tvorbě mísí metaforičnost založenou na paradoxech života. Byl básníkem okouzlení, milostného citu a krásné mladosti. Jeho tragika je zlehčována důvěrou v životní sílu a energii, ovšem motiv smrti se neustále vrací. Není pochyb, že čerpal především ze svých niterných prožitků a událostí nelehko žité doby. Ve svém životopise z 15. ledna 1959, jež se nachází ve sbírkovém fondu Památníku písemnictví na Moravě, uvádí: „za okupace skrýval jsem ho (rok 1940, šlo o literárního kritika Bedřicha Václavka) dva měsíce ve svém bytě. Ačkoliv věděl, že po něm pátrají, pracoval klidně…za okupace byl jsem udán, že odmítám sbírat na německý červený kříž. A po okupaci titíž lidé hned mě udali, že v době okupace bydlel v mém bytě člen gestapa. Byl to totiž Bedřich Václavek, kterého tamější fašisté neznali…“

Ve sbírkových fondech Památníku uchováváme z pozůstalosti Karla Kapouna také fotografický materiál, vysvědčení, signované básnické sbírky i jednotlivé básně, korespondenci a strojopisy rozhlasových her. Knihovní fond zahrnuje i básnické sbírky Dětský hlas (1959), Kdyby tak šeřík nevoněl (1963, 1977) a Jablko z dlaně nevydám (1963). Zajímavostí jsou notové zápisy jeho básní: Velké objetí (5. 10. 1960), které zhudebnil a upravil pro smíšený sbor skladatel a muzikolog Zdeněk Zouhar, báseň Milenčin dopis (20. 5. 1961) pro Vachův sbor moravských učitelek a v neposlední řadě báseň Nápis na zdi (11. 4. 1962) zpracovaná skladatelem Daliborem Spilkou. Všechny notové zápisy obsahují věnování Karlu Kapounovi. V pozůstalosti nechybí ani báseň Obsaďte všechny hvězdy, které skladatel Karel Horký v roce 1959 dal podobu textu pochodové písně.

Své životní zkušenosti Karel Kapoun shrnul do poslední strofy básně Slunečný obraz „Život je krutý, / i když je jen malovaný.“ (mš)

Poezie na křídlech vzpomínek

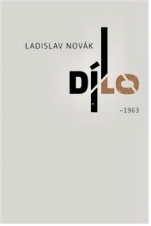

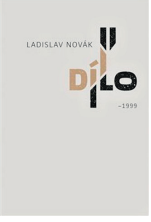

Pod nejvýstižnějším možným názvem vydalo v minulých dnech nakladatelství Dybbuk souborné Dílo ve svazcích I. a II. básníka, performera, autora fónické poezie, malíře a výtvarníka Ladislava Nováka (1925 Turnov – 1999 Třebíč). Za života se Novákovi podařilo prosadit k oficiálnímu publikování pouze malou část jeho rozsáhlé a mnohotvárné literární tvorby. První svazek (832 stran) pokrývá léta 1941 až 1963, součástí jsou vybrané výtvarné práce a obsáhlá zvuková příloha. Druhý svazek (864 stran) zahrnuje zhruba tvůrčí etapu od roku 1963 do Novákovy smrti. Vedle uzavřených celků tvoří závěr druhého svazku výbor z konvolutu jednotlivých básní a próz, následovaný výběrem z teoretických, manifestačních a vzpomínkových textů. Součástí druhého dílu jsou rovněž ukázky výtvarné tvorby, nechybí doslov editora Petra Kuběnského a podrobná bibliografie. (k)

Genius loci – Římské náměstí

Půjdete-li v Brně od nádraží Masarykovou ulicí a na druhé odbočce se dáte doprava okolo kostela svaté Máří Magdalény, narazíte na skryté Římské náměstí. Tajemnou atmosféru mu dodává především bývalý františkánský klášter, z jehož fasády omítka opadává už řadu let. Četná zákoutí napovídají, že zde kdysi byla židovská čtvrť. Současný název pochází z období baroka, ovšem na většině map jej budete hledat marně. Mezi zdmi roste jediný strom. O revitalizaci se tu a tam mluví

i píše. Nejvýstižnější je stále Oldřich Mikulášek v básni Římské náměstí: „Holubí stín / jej přetne truchlou stuhou, / ale nic nevěstí / na prostranství tak malém, / že by se dalo lehce přejíti / i s drobným krokem dějin / od prvních polibků ve skrytém zákoutí / po osamělý klapot střevíčků…“ A opravdu, osamělý klapot střevíčků je tu slyšet, neboť mnoho lidí projde Františkánskou ulicí jen proto, aby se dostali do Josefské, aniž by se na Římském zastavili. Snad jedině, jako občas já, kvůli Mikuláškovi. (jk)

Publikace o klášteře v novém hávu

Památník písemnictví na Moravě se pyšní novým vydáním publikace s názvem Benediktinský Klášter v Rajhradě (1. vydání 2006, druhé letos) z tvůrčí dílny Jiří Kroupa – Jaroslav Vobr – Vojen Drlík. Reprint je obohacen o nové fotografie, text reflektuje také další etapu revitalizace areálu a činnost Památníku jako paměťové a muzejní instituce. Obě jazykové mutace, česko-německá a polsko-anglická jsou shodně členěny do oddílů Klášter, Klášterní knihovna a Památník písemnictví na Moravě. V chronologické posloupnosti se v jednotlivých kapitolách čtenář dozví o prvních zmínkách v listinných materiálech, kronikách či ikonografii, o jednotlivých stavebních fázích, životě v klášterním opatství nebo o velkoleposti klášterní knihovny. V neposlední řadě je pojednáno také o působení samotného Památníku písemnictví na Moravě, pobočce Muzea Brněnska p. o. Představeno je koncepční rozmístění jednotlivých literárně historických expozic, doplněné o bohatý obrazový materiál. Titul přesto ukazuje pouze zlomek toho, co nabízí literární muzeum svým návštevníkům, a proto má sloužit především jako fundovaná pozvánka k návštěvě a výletu za poznáním.

(mš)

Akord, časopis nejen pro katolíky

Odborné zpracování novodobé korespondence, spjaté s časopisem Akord bylo v Památníku doslova dobrodružstvím. Prakticky každé číslo Revue pro literaturu umění a život neslo určité napětí, zda časopis nezanikne. Nejprve jej zastavili nacisté, po roce 1948 komunisté. Novodobý Akord navázal na tradici spojenou se jmény Jan Zahradníček a Jaroslav Durych. První čísla byla ještě samizdatová, v roce 1992 došlo k zastavení vydávání z ekonomických důvodů. Časopis sice dále vycházel, redakce se ale zcela proměnila (vedla ji Iva Kotrlá). Námi sledované korespondence se týká zejména vedoucího redaktora Pavla Švandy a přispěvovatelů. Mimo jiné je dokladem postupného přerodu zprvu pracovního vztahu v přátelství mezi Švandou a Jaroslavem Medem, literárním historikem. Redakce i autoři řešili nejen literární dění, ale například i udržitelnost honorářů. Jak se blížil rok 1992, přibývalo v redakční korespondenci apelů na záchranu kulturního dědictví, tedy časopisu Akord, jehož historie byla svěřena předním osobnostem české literatury. (jk)

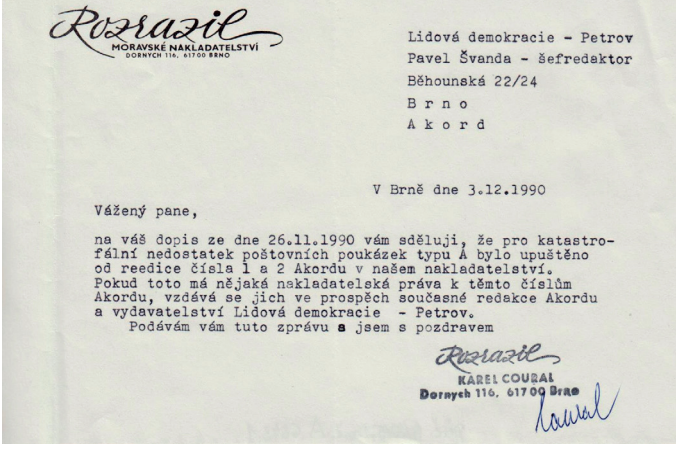

Rozrazil
MORAVSKÉ NAKLADATELSTVÍ
DORNYCH 116, 617 00 BRNO

Lidová demokracie - Petrov
Pavel Švanda - šefredaktor
Běhounská 22/24
B r n o
A k o r d

V Brně dne 3.12.1990

Vážený pane,

na váš dopis ze dne 26.11.1990 vám sděluji, že pro katastrofální nedostatek poštovních poukázek typu A bylo upuštěno od reedice čísla 1 a 2 Akordu v našem nakladatelství. Pokud toto má nějaká nakladatelská práva k těmto číslům Akordu, vzdává se jich ve prospěch současné redakce Akordu a vydavatelství Lidová demokracie - Petrov.

Podávám vám tuto zprávu a jsem s pozdravem

Rozrazil
KAREL COURAL
Dornych 116, 617 00 Brno

V minulých dnech byl v Památníku odborně zpracován dar Pavla Švandy, obsáhlá korespondence (viz ukázka výše, více než 500 ks), spjatá s činností redakce časopisu Akord.

Probíhajíci a připravované akce

18. 10. 2017 17.00 hod. Svatý Václav ve svědectví relikvií a rukopisů
Další pokračování tradičního StřeDění – setkání s živou literaturou, tentokrát s doc. Mgr. Davidem Kalhousem, Ph.D., historikem Ústavu PVH a archivnictví FF MU Brno.

22. 3. 2017–25. 2. 2018 Cyrilometodějský Velehrad
Putovní výstava Slováckého muzea v Uherském Hradišti, připravená k 1150. výročí příchodu Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu.

5. 4.–5. 11. 2017 Dobrodružství abecedy II.
Úspěšná interaktivní výstava loňského roku je opět přístupná pro rodiny s dětmi a školní kolektivy. Dětští návštěvníci jistě ocení možnost seznámit se s vývojem písma, napsat si text na mechanickém psacím stroji, zkusit si vytisknout některá slova v hlaholici nebo ověřit si právě získané znalosti vypracováním pracovních listů.

12. 4.–12. 11. 2017 Josef Kainar 1917 - 1971
Známé i neznámé životní a tvůrčí osudy hudebníka, básníka, dramatika karikaturisty, kreslíře a autora písňových textů. Připomenutí odkazu moravského autora, který svůj um částečně podřídil dobovým ideálům.

19. 4.–12. 11. 2017 Říkadla a Zlatovláska
Interaktivní expozice pro předškoláky a malé školáky. Seznámení s sveselými verši, rýmy a pohádkovými motivy v tvorbě Josefa Kainara. Edukační program pro mateřské a základní školy, příměstské tábory a zájmové kroužky.

PAMÁTNÍK PÍSEMNICTVÍ NA MORAVĚ
Muzeum Brněnska PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE
Jihomoravský kraj
EVROPSKÁ UNIE
norway grants
ROP Jihovýchod

Literka,
Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 547 229 136
Odpovědný redaktor: Libor Kalina
Vychází jedenáctkrát ročně, č. 8, ročník 11, 1. 9. 2017
MK ČR E 21218
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257